

tral, diccionari Aguiló; *DOrt.*, però manca encara a Lab., Bulb., Vogel, *DAMen.*, que solament registra *lletgesa* i *lletjura*. *Enlletgir* [Lacav., i el *DBal.* el cita en]: «Cové als savis que tots matins guard en ses cares al espill, e si són bells no les vullen *enlegir* ab àvols obres, e si són *leges* no les vullen ajustar a <a>leges», *Jafuda*, 86; cf. oc. ant. *enlaxezir*, que és també algun cop *enlle(t)geir* en cat., fr. *enlaidir*; *desenlletgir*; *enlletgiment*; *enlletgidor*; *alletjar* (*allegiar*).

1 És sabut que no foren ells sols a cedir a aqueixes «modes de cort», perquè a Castella mateix *feo* és una forma manllevada, que encara no acceptaven els *serranos* de l'Arxipreste, imitada dels magnats lleonesos i dels joglars de Portugal i Galícia, veg. FEO, *DCEC*. En el *Romancero* castellà prengué algunes arrels l'occitaneant o afrancesat *laido* (*DCEC*, s. v.), del qual passà algun eco al nostre romanç piadós del S. XVI (*Romllo.* de MilàF, 6.15).

Lleitrrera, V. *llet* *Lleitum*, V. *llet*

LLEIXA, 'prestatge', 'repisa', 'relleix', derivat de la forma antiga *lleixar* del verb *DEIXAR*, amb el sentit de replà on es poden deixar o descansar coses. □ 1.ª doc.: 1369.

En un doc. ross. de 1369: «farà fer *leyxes* a forma d'armari», referint-se a una paret (*InuLC*); *AlcM* en porta des de 1617. Ja m'he referit a l'explicació d'aquest mot i de *relleix* a l'article *DEIXAR*, § 6 i nota 9. Avui és un mot del NE. del Princ., sobretot *Emp.* i *Gironès* (*alleixa*: 'prestatge' a Llers, Coromines, 1898, i jo ho he sentit molt allà i a Girona, 1912 ---). També en cast. de Múrcia i Andalusia: *léhas* 'prestatges de les cases andaluses' (Bédar, 1936); *Alc.* Venceslada i GaSoriano recullen tant «*leja*: vasar; desván» com la variant aglutinada *aleja*.

El sentit de 'repisa' pot passar a aplicar-se a un 'relleix' o 'cornisa' en una cinglera: «mes ja al brugent incendi s'obriren les muntanyes / --- / a glops foragitavan l'argent --- / y al córrer per les brases en gebrada madeixa / ab sa escumera groga s'hi barrejà l'or fi, / y a escampar devallares abdós, de *lleixa* en *lleixa* / l'ona enlluernadora per l'espanyol jardí», *Atl.* 1867 1, 60c); *lèšā* ho sento pel Cardener i Berguedà: «Les *lleixes* de Sobrepuny», *La Nou* (1964), St. Llorenç dels Piteus (1932), vall de Finestres («La *Lleixa* del Favar» a mig aire dels cingles de Puigsallança); també ho sento a Peníscola (1961) i en ross. (Vernet de Canigó; *una lèšā* i si n'hi ha una altra damunt: *řalèšā*, Formiguera de Capcir, 1960).

De *relleix* citem paral·lels curiosos, de sentit diferent; a Venezuela degué arribar com a manlleu català usat pels mariners descobridors: *relés* «borde u orilla», Picón Febres (*Voces --- de uso frecuente*, Caracas, 1912, s. v.), en la locució a *relés* de «por el borde, por la orilla» (Samuel Darío Maldonado, *Tierra Nueva: por el río Caura*, Caracas, 1920, p. 502); que recorda el sentit de l'aranès *ar relèix de*; acc. diferent la del duplicat val. *re(l)laix* ['frases divertides']: «este --- refrany --- ham cregut nosatros oportú el copiar-lo

en estos *rellaixos*», «La Cansó de la Lileta', donen este nòm a un romans, quènto, *relaix* o atra còsa empalagosa per lo llarga y dessustancià», MGadea (*T. del Xè* II, 67; I, 129). El cultisme *relaxació* ja fou usat per BMetge (*Somni*, Riq. 334.2).

Lleixalla, *lleixament*, *lleixar*, V. *deixar*

LLEIXIU, del ll. LIXIVUM id. □ 1.ª doc.: c. 1308.

En la versió catalana del *Regimen Sanitatis* d'Arnau de Vilanova feta per B. Sarriera, c. 1308, en el sentit de 'brou que forma l'aigua en què s'han cuit llegums, verdures etc.': «són enganades les gens --- que creen --- est profit sia en lo brou dels ciurons con són remuylatz en *lexiu*, cor ---» (A. de Vilanova, *NCL* II, 141.2).

Ja és quasi el mateix que en el sentit avui dominant, en el *Somni* de Bernat Metge: «Elles, conexent lurs defalliments volen que hom pens que elles hagen moltes coses que natura no'ls ha donat --- Desiyants que lurs cabells negres sien semblants a fil d'aur, moltes vegades ab soffre, sovèn ab aygas, sabons e *lexius* de diverses cendres, e specialment de mares de vin grec e de ginesta, e a vegades ab sagí de serp e de gatla --- convertexen aquells en la color que desiyen» (III, Riq., 288.23); parafrasejant «con mille unguenti e colorì dipignendo; e or con solfo e quando con *acque lavorate* ---» (del *Corbaccio*, p. 211).

Onofre Pou, en el capítol «DE LA RUSCADA O BUGADA --- bugader o *llexiver* de terra: colum fictile; bullir cendra y fer *llexiu*: cineres in aqua decoquere et *llexiviam* facere; lo *llexiu*: llixivia, -ivium; la ruscada ---; *llexiu* fort: acre llixivium; *llexiu* flac ---» (*The-saurus Pu.*, 228-9). *Perdre el lleixiu* sembla haver estat frase feta per 'basquejar endebades': «senyora, mal vos regiu; / bé demostrau ser mallot: / no-u vèu que és *perdre el lleixiu* / en voler a qui no us vol», c. 1550, Timoneda (*Flor d'Enamorats*, § 34, ed. Fuster, p. 90).

Encara que aviat *lleixiu* va recular a Bna., a causa de la *lejía* industrial, jo ho sentia encara a la meua àvia, i fins a la meua mare, a Bna., StPol de Mar, Emp. etc. No cal dir que dones i homes hauríem de ser intransigents a no dir res més que *lèšiu*. S'ha conservat per als lleixius obtinguts en cendra casolana, i solament alguns insistíem a aplicar-ho també als productes comprats: «*lèšiu* (a Estaon), *lèšiu* (a Tor): l'aigua passada per la cendra en la bugada» a l'Alt Pallars (1932-4) «*llexiu* [mal escrit amb *cb*]: *lejía*» a Eiv. (PzCabr.); a la Marina d'Alacant sento encara *lleixiu* a Alfàs per a la industrial (si bé m'adverteixen que els joves ja no ho diuen), 1963.

En el castellà d'Aragó ja apareix el femení, però encara amb pronúncia autòctona *lešiba* de *denisa* a Ansó (1966); i aquest femení és en efecte la cosa més general en romànic: cast. *lejía*, mossàr. *lešia* (Simonet) amb el típic tractament mossàrab de -x- o -ct- com *šš* o *št*, fr. *lessive*. Tanmateix hi ha el masculí en llengua d'oc (*leissiu*), fr. ant. *lessif* (avui així en els parlars de l'Anjou, del Centre i del Bas-Maine), i bret. ant. *lisiu* (Jud, *ZRPh.* xxxviii, 67). En llatí era adjectiu LIXIVUS, -A, -UM: d'on per una banda el neutre LIXI-